

Zadowolenie ze związku a długość trwania związku, zgodność opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku i jakość komunikacji

ANETA CHYBICKA

Instytut Psychologii
Uniwersytet Gdański
Gdańsk

KAROL KARASIEWICZ

Instytut Psychologii
Uniwersytet Gdański
Gdańsk

STRESZCZENIE

Celem opracowania jest próba określenia, czy poziom zadowolenia z relacji jest związany z długością trwania związku intymnego (narzeczeństwo, małżeństwo ze stażem do 3 lat, małżeństwo ze stażem powyżej 10 lat), jakością komunikacji partnerskiej i poziomem zgodności opinii partnerów na temat roli kobiety w związku. W badaniu wzięło udział 216 par narzeczeńskich i małżeńskich o krótkim (do 3 lat) i długim (powyżej 10 lat) stażu. Badane pary zostały dobrane w taki sposób, aby równolicznie reprezentować trzy wyróżnione grupy: narzeczeństwo ($N = 72$), małżeństwo o stażu do 3 lat ($N = 72$) i małżeństwo o stażu powyżej 10 lat ($N = 72$). Badanie miało charakter indywidualny, osoby badane wypełniały Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej (Kaźmierczak, Plopa, 2005), mierzone także poziom zgodności opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku oraz zadowolenie z relacji. Uzyskane wyniki wskazują na większe zadowolenie z relacji osób przebywających w związkach narzeczeńskich w porównaniu z badanymi pozostającymi w związkach małżeńskich. Ponadto partnerzy w związkach o najdłuższym stażu (powyżej

10 lat) charakteryzują się najniższą jakością komunikacji małżeńskiej. Ważnym wyznacznikiem zadowolenia ze związku jest zarówno jakość komunikacji, jak i poziom zgodności opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku. Zależności między badanymi zmiennymi w poszczególnych typach związków zostały przeanalizowane w świetle współczesnych teorii relacji i ról rodzajowych.

Słowa kluczowe: związek intymny, zadowolenie ze związku, komunikacja małżeńska, role rodzajowe

WPROWADZENIE

W ciągu ostatnich kilkadziesiąt lat role rodzajowe podlegały dynamicznym przeobrażeniom (Chybicka, Kosakowska, Kaźmierczak 2006). Wydaje się, że zmiany w zakresie ról rodzajowych w większym stopniu dotyczą kobiet niż mężczyzn (Twenge, 1997). Jeszcze na początku lat 30. praca zawodowa kobiet nie była powszechnym zjawiskiem. Kobiety były utrzymywane przez mężów lub posiadały inne źródła dochodów. Dominował wzorzec tradycyjny, umiejscawiający aktywność kobiety, w szczególności mężatki, w domu i rodzinie

(Korczyńska, 2008). Jeżeli przyjrzymy się temu, czego społecznie oczekiwano od przeciętnej kobiety i za co darzono ją szacunkiem kilkadziesiąt lat temu w Polsce, to okaże się, że była to działalność związana z dbałością o dom, rodziną, wychowaniem dzieci, pielęgnowaniem dobrych relacji międzyludzkich. Współcześnie tradycyjny model funkcjonowania rodziny, oparty na aktywności kobiet wewnątrz domu, a mężczyzn na zewnątrz, nie jest satysfakcjonujący dla większości osób. Znaczna część społeczeństwa (42%, za: Korczyńska, 2008) uważa, że w Polsce bardziej obdarza się szacunkiem kobiety pracujące zawodowo w porównaniu z gospodyniami domowymi. Przeciwnego zdania jest jedynie 4% osób (Komunikat CBOS, 2007). Odsetek kobiet widzących źródło prestiżu w pracy zawodowej jest znacząco wyższy niż odsetek mężczyzn o takich poglądach. O tym, że dzięki pracy zawodowej można zyskać społeczne uznanie, jest przekonanych około 60% kobiet i jedynie 36,6% mężczyzn. Kobiety niepracujące zawodowo zyskują miano „kur domowych” i cieszą się mniejszym szacunkiem niż te, które łączą życie domowo-rodzinne z karierą zawodową (Budrowska, 2008). Kobieta na dwóch etatach to współcześnie coraz powszechniejsze zjawisko (Kwiatkowska, Nowakowska, 2006), skutkujące z jednej strony zmęczeniem kobiet (Zalewska, 2009), ale z drugiej ich wysokimi wskaźnikami zadowolenia z życia osobistego i zawodowego (Kosakowska, Chybicka, Kaźmierczak, 2006).

Wydawałoby się, że naturalną konsekwencją coraz większego zaangażowania kobiet w pracę zawodową powinien być porównywalny wkład obojga partnerów w prace o charakterze domowo-opiekuńczym w wypadku tych par, w których kobieta pracuje w pełnym wymiarze godzin. Badania pokazują, że 60% respondentów wskazuje partnerski model małżeństwa jako preferowany we własnym związku (równy podział obowiązków domowo-opiekuńczych i zarobkowych pomiędzy oboje partnerów). Jednocześnie obserwuje się rozdzźwięk pomiędzy deklaracjami a rzeczywistością (Budrowska, 2008). Aż $\frac{2}{3}$ polskiego społeczeństwa zgadza się ze stwier-

dzeniem, że takie obowiązki domowe, jak gotowanie, sprzątanie, prasowanie, to naturalne zadania kobiety (Titkow, Duch-Krzystoszek, Budrowska, 2004). Od kobiet oczekuje się aktywności w sferze zawodowej, ale jednocześnie nie słabnie nacisk na pełnienie ról tradycyjnych. Ciekawe jest też to, iż mężczyźni twierdzą, że wykonują znacznie więcej czynności domowych, niż potwierdzają to ich partnerki. Dla przykładu aż 25% badanych mężczyzn twierdzi, że regularnie zmywa naczynia, co potwierdza jedynie 7% kobiet (Budrowska, 2008). Codzienne, powtarzające się czynności domowe, takie jak: zakupy, przygotowywanie obiadu, zmywanie naczyń, sprzątanie kuchni, mycie podłóg, odkurzanie, pranie, prasowanie i mycie sanitariatów wykonywane są w przeważającej mierze przez kobiety i to w opinii przedstawicieli obu płci. Brak zgodności w odpowiedziach mężczyzn i kobiet dotyczy tego, w jakim stopniu te obowiązki wykonują mężczyźni, przy czym nawet gdyby uznać wersję panów za zgodną z prawdą, także ich deklaracje wskazują na miażdżącą dominację kobiet w zakresie wyżej wymienionych obowiązków domowych. Mężczyźni, zdaniem własnym i przedstawicielek płci przeciwnej, spośród czynności związanych z obowiązkami domowymi częściej niż kobiety zajmują się jedynie drobnymi naprawami i sprawami związanymi z samochodem. Podobnych wyników dostarczają badania odnoszące się do obowiązków rodzicielskich. W większości wypadków odpowiedzialnością za dziecko, za czynności opiekuńcze i pielęgnacyjne (między innymi pilnowanie potomstwa, ubieranie, kąpanie, organizowanie opieki, pielęgnacja w czasie choroby, czytanie dziecku, odrabianie lekcji, zabawy, wspólne spędzanie czasu, odprowadzanie do szkoły) jest obciążona kobieta (Budrowska, 2008).

BADANIA WŁASNE

Hipotezy

Opisane zmiany w zakresie kobiecej roli rodzinnej skutkują nasilającym się konfliktem praca – rodzina i rodzina – praca (Korczyńska,

2008; Zalewska, 2009). Dokonująca się zmiana kulturowa sprzyja stykaniu się ludzi podzielających odmienne wizje rodziny, małżeństwa, ról kobiecych i męskich. Odmienność ta może kształtować jakość związku małżeńskiego czy narzeczeńskiego i subiektywne z niego zadowolenie obojga partnerów o odmiennych poglądach na temat rodziny i sposobu pełnienia ról. Może to prowadzić do konfliktów partnerskich związanych z ustaleniem zakresu obowiązków kobiety i mężczyzny tworzących związek. Dlatego też istotnym czynnikiem warunkującym zadowolenie ze związku wydaje się poziom zgodności opinii partnerów co do tego, jaka powinna być rola kobiety w relacji. Zarówno stereotypowe, jak i niestereotypowe podejście do obowiązków kobiety, jeżeli jest podzielane przez oboje partnerów, może skutkować wyższym zadowoleniem z relacji niż sytuacja, gdy opinie partnerów na rolę kobiety w relacji się różnią. Celem tego opracowania jest więc weryfikacja hipotezy pierwszej zakładającej, że wyższym zadowoleniem z relacji cieszyć się będą te osoby, które charakteryzują się podobnym poziomem zgodności własnych opinii na temat stereotypowej roli kobiety w związku co ich partner/partnerka. Znaczenie tej zgodności wzrasta wraz z czasem trwania związku, gdyż partnerzy przyjmują nowe role (na przykład rodzicielskie), przez co są obciążeni większą liczbą zadań i obowiązków (Rostowski, 1987). Wraz z rosnącym zaangażowaniem partnerów poszerza się pole aktywności na linii „dom–praca” i z tego powodu rośnie znaczenie poglądów na role kobiece i męskie. Ponadto namietność, będąca częstym i silnym spoiwem związku na początku jego trwania, przestaje z czasem mieć tak duże znaczenie (Sternberg, 1986; Wojciszke, 2005). Tak więc w hipotezie drugiej założono, że znaczenie stopnia zgodności opinii partnerów dotyczących roli kobiety w związku dla wyznaczenia zadowolenia z relacji będzie rosło w miarę trwania związku.

Ponieważ zgodność opinii partnerów może występować zarówno wówczas, gdy oboje podzielają stereotypowe opinie na temat roli kobiety w związku, jak i gdy oboje opinie te od-

rzucają, dodatkowo postanowiono zbadać relację między zadowoleniem ze związku a zgodnością partnerów w zakresie akceptacji stereotypowych opinii na temat roli kobiety w związku.

Dobre relacje pomiędzy kobietą i mężczyzną pozostającymi w związku są warunkowane otwartością i jasnością komunikowania się (Ryś, 1999). Wiadomo, że znaczenie właściwie przebiegającego procesu komunikacji rośnie wraz z czasem trwania związku (Rostowski, 1987). Otwarta, sprawna, zaangażowana komunikacja pozwala pokonywać konflikty poprzez wypracowanie technik łagodzenia napięć i identyfikowania powodów konfliktów oraz rozwiązywania sporów (Wielowieyski, 1988). Wydaje się więc, że partnerzy sprawnie się komunikujący, cechujący się wysoką jakością komunikacji, będą jednocześnie charakteryzowali się wyższą zgodnością opinii na temat stereotypowej roli kobiety w relacji, co założono w hipotezie trzeciej. Trudno określić kierunek związku tych dwóch zmiennych. Może być tak, że osoby podzielające opinie o ważnych aspektach funkcjonowania człowieka (a taką jest z pewnością rola kobiety w związku) łatwiej się z sobą komunikują. Jednak prawdopodobne jest również, iż sprawna komunikacja doprowadza w konsekwencji do ustalenia wspólnych, zgodnych poglądów na rolę kobiety w relacji.

Uczestnicy i procedura

W badaniu wzięło udział 216 par narzeczeńskich (o stażu do 3 lat) i małżeńskich o krótkim (do 3 lat) i długim (powyżej 10 lat) stażu. Wiek badanych kobiet kształtował się od 19 do 75 lat ($M = 31,24$; $SD = 11,17$), natomiast wiek mężczyzn kształtował się od 18 do 77 lat ($M = 32,69$; $SD = 11,23$). Badane pary zostały dobrane w taki sposób, aby równolicznie reprezentować trzy wyróżnione grupy ze względu na status związku: narzeczeństwo ($N = 72$), małżeństwo o stażu do 3 lat ($N = 72$) i małżeństwo o stażu powyżej 10 lat ($N = 72$). Badanie miało charakter ankietowy – zadaniem uczestników było wypełnienie kwestionariuszy typu papier-olówek.

Pomiar jakości komunikacji partnerskiej

Jakość komunikacji małżeńskiej mierzono, używając Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej (Kaźmierczak, Plopa, 2005). Jest to kwestionariusz samooceny własnej komunikacji, chociaż można go również stosować do oceny komunikacji partnera. W tym badaniu użyto wersji do samooceny własnej komunikacji w relacji intymnej. Wszystkie badane pary małżeńskie i narzeczeńskie wypełniały Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej, dokonując samooceny własnej komunikacji z partnerem/partnerką. W każdej parze uzyskiwano więc samoocenę sposobu komunikowania z partnerką dokonywaną przez mężczyzn i samoocenę sposobu komunikowania się z partnerem dokonywaną przez kobiety. W każdej parze uzyskano zarówno od kobiety, jak i od mężczyzny wskaźnik ich samooceny w zakresie trzech aspektów komunikacji partnerskiej: wsparcia, zaangażowanej komunikacji i deprecjacji. Dokładny opis tych aspektów znajduje się w dalszej części opracowania.

Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej składa się z 30 stwierdzeń odnoszących się do trzech opisanych dalej aspektów komunikacji w związku. Badani ustosunkowują się do każdej pozycji kwestionariusza przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznacza, że nigdy nie zachowują się tak, jak opisuje stwierdzenie kwestionariusza, a 5 oznacza, że zawsze się tak zachowują.

Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej diagnozuje trzy wymiary komunikacji w związku:

- wsparcie – okazywanie szacunku partnerowi poprzez docenianie jego wysiłków, interesowanie się problemami i potrzebami partnera, uczestniczenie w rozwiązywaniu problemów partnera, troska o partnera przejawiana w momentach trudnych i różnych sytuacjach dnia codziennego. Przykładowe pozycje kwestionariusza odnoszące się do tego wymiaru komunikacji to: „Interesuję się sukcesami i problemami partnera”, „Okazuję troskę o partnera”;

- zaangażowana komunikacja – tworzenie atmosfery zrozumienia i bliskości w związku

poprzez okazywanie sobie uczuć, akcentowanie ważności partnera, dbanie o atrakcyjność dnia codziennego i zapobieganie konfliktom w relacji. Przykładowe pozycje kwestionariusza odnoszące się do tego wymiaru komunikacji w związku dwojga ludzi to: „Wyznaję partnerowi swoje uczucia wobec niego”, „Po konflikcie z partnerem pierwszy(a) wyciągam rękę na zgodę”, „Przytulam się do partnera i całuję go”;

- deprecjacja – przejawianie agresji wobec partnera, dominowanie partnera, kontrolowanie jego działań, nieokazywanie szacunku dla partnera. Przykładowe pozycje kwestionariusza odnoszące się do tego wymiaru komunikacji to: „Poniżam partnera”, „Narzucam swe zdanie partnerowi”, „Zachowuję się wobec partnera arogancko, opryskliwie”.

W założeniu autorów Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej, im wyższe wsparcie w komunikacji i zaangażowana komunikacja, tym ogólna jakość komunikacji w relacji jest wyższa. Natomiast wzrost deprecjacji jest związany z obniżeniem jakości komunikacji w związku partnerskim.

W tym opracowaniu będziemy używać określenia: „wysoka jakość komunikacji” mężczyzn czy kobiet, zawsze mając na myśli samoocenę mężczyzn w zakresie komunikacji w relacji z partnerką oraz samooceny własnego sposobu komunikowania się z partnerem w związku dokonywaną przez kobiety. Kiedy będziemy używać określeń odnoszących się do poszczególnych wymiarów diagnozowanych przez Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej, analogicznie na przykład wysoka zaangażowana komunikacja kobiet będzie oznaczać samoocenę kobiet w zakresie aspektu komunikacji partnerskiej, jakim jest zaangażowanie.

Pomiar zgodności opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku

Do pomiaru poziomu zgodności opinii badanych na temat stereotypowej roli kobiety w związku użyto siedmiu stwierdzeń. Wybrano takie stwierdzenia, które przez trzech niezależnych sędziów kompetentnych zostały

określone jako najbardziej zgodne ze stereotypową rolą kobiety (na skali od 1 – zupełnie niezgodne do 6 – zupełnie zgodne). Przyjęto pozycje powyżej średniej 4,5 dla trzech sędziów. Składowe stereotypy roli kobiety określono na podstawie badań Best i Williams (2002). Przyjęto następujące elementy stereotypu roli kobiecej w relacji dwojga ludzi:

1) podległa rola kobiety w związku w stosunku do mężczyzny;

2) dbanie o rodzinę poprzez wykonywanie większości czynności pielęgnacyjno-opiekuńczych w stosunku do dzieci;

3) wypełnianie obowiązków wewnątrz domu (na przykład sprzątanie, gotowanie, prasowanie) jako naturalna rola kobiety;

4) brak udziału lub ograniczony udział w życiu zawodowym, poświęcany na rzecz rodziny, gdy zachodzi taka konieczność.

Do tych czterech składowych stereotypowej roli kobiety odnosiły się stwierdzenia użyte do pomiaru stopnia zgodności opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku. Zadaniem badanych było ustosunkowanie się do każdego stwierdzenia na sześciopunktowej skali od „zdecydowanie zgadzam się” (1) do „zdecydowanie się nie zgadzam” (6). Metoda użyta do pomiaru poziomu zgodności opinii badanych ze stereotypową rolą kobiety została poddana analizie rzetelności i uzyskała zadawalające wskaźniki rzetelności: alfa Cronbacha = 0,90.

Pomiar zadowolenia ze związku

Zadowolenie ze związku mierzono za pomocą wskaźnika utworzonego poprzez agregację odpowiedzi na trzy pytania: „Jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony(a) ze związku, w którym Pan/Pani obecnie przebywa?”, „Jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony(a) z partnera/partnerki?”, „Jak bardzo jest Pan/Pani zadowolona ze stosunków panujących między wami?”. Badani udzielali odpowiedzi na skali od 1 – bardzo niezadowolony/niezadowolona do 7 – bardzo zadowolony/zadowolona.

Wskaźnikiem zadowolenia ze związku była średnia arytmetyczna liczona z wyżej przytoczonych trzech pytań. Współczynnik rzetelności tego pomiaru wynosił alfa Cronbacha = 0,95.

WYNIKI

W celu weryfikacji postawionych hipotez przeprowadzono analizę wariancji Anova ($2 \times 3 \times 2$) testującą siłę wpływu związku czynników płci (czynnik wewnątrzgrupowy, tak zwanych grup powiązanych), stażu związku (narzeczeństwo vs. małżeństwo o krótkim vs. małżeństwo o długim stażu) oraz stopnia zgodności podzielanych poglądów (wysoka vs. niska) i jakości komunikacji (wysoka vs. niska) na poziom zadowolenia partnerów ze związku.

W tym celu przed przystąpieniem do analizy obliczono wskaźniki jakości komunikacji w związku i podobieństwa poglądów na stereotypową rolę kobiecą w związku, które nie wynikają wprost z zastosowanych narzędzi.

Wskaźnik jakości komunikacji w związku został obliczony jako ważona suma trzech składowych komunikacji uzyskana dzięki wykorzystaniu samoopisowej wersji Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej – wsparcia, zaangażowania i (ze znakiem ujemnym) deprecjacji. Obliczony w ten sposób wskaźnik jakości komunikacji małżeńskiej został poddany standaryzacji oddzielnie dla kobiet i mężczyzn w celu redukcji efektu różnic płci co do przeciętnego poziomu jakości komunikacji (Kaźmierczak, Płopa, 2005).

Wskaźnik podobieństwa poglądów obojga partnerów na stereotypową rolę kobiecą powstał poprzez wyliczenie bezwzględnej różnicy między standaryzowanymi wartościami wskaźnika poglądów kobiety i mężczyzny (w danym związku) na stereotypową rolę kobiecą. W ten sposób uzyskany wskaźnik podobieństwa poglądów partnerów mógł przyjmować wartości od 0 (całkowita zgodność poglądów) do 5¹ (całkowita niezgodność poglądów)².

Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji wskazują, że jakość własnej komunikacji w związku oceniana zarówno przez mężczyzn, jak i przez kobiety ma istotne znaczenie dla kształtowania się zadowolenia ze związku (odpowiednio $F(1;186) = 10,476$; $p < 0,001$; $\epsilon^2 = 0,053$ dla komunikacji kobiet i $F(1;186) = 14,850$, $p < 0,0001$; $\epsilon^2 = 0,074$ dla komunikacji mężczyzn). Jednakże efekty te są mo-

dyfikowane przez istotną na granicy ważności statystycznej interakcję z płcią osoby oceniającej zadowolenie oraz grupą badanych par ($F(2;186) = 2,409; p = 0,05; \epsilon^2 = 0,025$). Dobra komunikacja z partnerem sprzyja wyższemu zadowoleniu kobiet pozostających w związkach narzeczeńskich, mężczyzn w małżeństwach o krótkim (do 3 lat) stażu, natomiast nie wydaje się wpływać na zadowolenie żadnego z partnerów w związkach o długim (powyżej 10 lat) stażu małżeńskim. Co jest niezwykle interesujące, gdy jakość komunikacji własnej oceniana przez mężczyzn w związkach małżeńskich o długim i krótkim stażu jest wysoka, wówczas jakość komunikacji własnej ocenia-

na przez kobiety w tych związkach odgrywa znacząco mniejszą rolę niż w związkach charakteryzujących się niską jakością komunikacji mężczyzn. Podobną rolę wydaje się odgrywać podobieństwo poglądów partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku. Partnerzy o podobnych poglądach na stereotypową rolę kobiety w związku są generalnie nieznacznie bardziej zadowoleni ze związku przy spełnieniu dodatkowego warunku wysokiej jakości komunikowania się mężczyzn oraz trwania małżeństwa przez dłuższy okres (powyżej 10 lat).

Z tabeli 1 można odczytać przeciętny poziom (średnią) zadowolenia ze związku

Tabela 1. Statystyki opisowe zadowolenia ze związku w badanych grupach kobiet i mężczyzn o wysokiej i niskiej komunikacji pozostających w związkach małżeńskich o różnym stażu i związkach narzeczeńskich

Grupa badanych par	Zbieżność poglądów na stereotypową rolę kobiecą	Jakość komunikowania się		Kobiety			Mężczyźni			N	
		Kobiet	Mężczyzn	M	SD	SEM	M	SD	SEM		
Narzeczeństwa	Niska	Niska	Niska	5,63	1,04	0,37	5,88	0,88	0,31	8	
			Wysoka	6,33	1,04	0,60	6,67	0,88	0,51	8	
		Wysoka	Niska	7,00	1,04	0,52	6,75	0,88	0,44	4	
			Wysoka	6,89	1,04	0,24	6,84	0,88	0,20	19	
	Wysoka	Niska	Niska	5,75	1,04	0,37	5,75	0,88	0,31	8	
			Wysoka	5,75	1,04	0,52	6,50	0,88	0,44	4	
		Wysoka	Niska	6,50	1,04	0,52	6,50	0,88	0,44	4	
			Wysoka	6,60	1,04	0,23	6,75	0,88	0,20	20	
			Niska	Niska	5,75	1,04	0,30	5,42	0,88	0,25	12
				Wysoka	6,00	1,04	0,60	5,67	0,88	0,51	3
Małżeństwa do 3 lat	Niska	Niska	Niska	5,75	1,04	0,30	5,42	0,88	0,25	12	
			Wysoka	6,00	1,04	0,60	5,67	0,88	0,51	3	
		Wysoka	Niska	6,25	1,04	0,52	6,50	0,88	0,44	4	
			Wysoka	6,89	1,04	0,24	6,94	0,88	0,21	18	
	Wysoka	Niska	Niska	5,64	1,04	0,31	5,27	0,88	0,26	11	
			Wysoka	6,38	1,04	0,37	6,63	0,88	0,31	8	
		Wysoka	Niska	6,00	1,04	0,52	6,50	0,88	0,44	4	
			Wysoka	6,40	1,04	0,33	6,80	0,88	0,28	10	
Małżeństwa powyżej 10 lat	Niska	Niska	Niska	5,71	1,04	0,23	5,57	0,88	0,19	21	
			Wysoka	7,00	1,04	0,73	7,00	0,88	0,62	6	
		Wysoka	Niska	6,50	1,04	0,73	6,50	0,88	0,62	6	
			Wysoka	6,78	1,04	0,35	6,78	0,88	0,29	9	
	Wysoka	Niska	Niska	5,09	1,04	0,22	5,39	0,88	0,18	23	
			Wysoka	7,00	1,04	0,73	6,50	0,88	0,62	6	
		Wysoka	Niska	6,25	1,04	0,52	5,00	0,88	0,44	4	
			Wysoka	6,14	1,04	0,39	6,43	0,88	0,33	7	

w zależności od płci, czasu trwania związku oraz zbieżności poglądów na stereotypową rolę kobiety i jakości komunikacji obojga partnerów (kolumna M). W odniesieniu do postawionych hipotez można zatem stwierdzić, że przeprowadzona analiza pozwoliła w sposób zadowalający wskazać na istotny wpływ czynnika komunikacji w związku na kształtowanie się zadowolenia ze związku partnerów obojga płci. Wpływ pozostałych czynników nie jest bezpośredni i występuje w szczególności w ograniczonych warunkach. Okazuje się, że podobieństwo poglądów partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku jest czynnikiem sprzyjającym zachowaniu wysokiego poziomu zadowolenia ze związku w parach małżeńskich o dłuższym stażu i jednocześnie wysokiej jakości komunikowania się przez mężczyzn.

Z powodu trudności w ustaleniu na podstawie modelu Anova jednoznacznych warunkowań wysokiego zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku na podstawie informacji o stażu związku, podobieństwa poglądów i jakości komunikacji została przeprowadzona analiza drzew klasyfikacyjnych, umożliwiająca określenie warunków koniecznych i wystarczających do satysfakcjonującego przewidywania zadowolenia obojga małżonków ze związku. Przeprowadzono analizę drzew decyzyjnych metodą C&RT na podstawie kryterium Ginniego z bezpośrednim zatrzymaniem iteracji typu FACT (frakcja obiektów $p = 0,10$). W tej analizie ogólny wskaźnik jakości komunikacji okazał się niewystarczającą, zbyt ogólną informacją do przewidywania poziomu zadowolenia ze związku kobiet i mężczyzn. Dlatego zdecydowano się na dokonywanie przewidywań na podstawie bardziej szczegółowych wskaźników jakości komunikacji, to znaczy wyników w trzech podskalach Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej (co dopuszcza opisana metoda). Ponadto wyniki pokazują, że związek między komunikacją i zadowoleniem ma charakter nieliniowy i dlatego zastosowano metodę drzew klasyfikacyjnych, a nie regresję liniową lub logistyczną.

Wyniki analizy przeprowadzone do przewidywania zadowolenia kobiet ze związku wskazały, że możliwe jest trafne przewidywanie zadowolenia kobiet ze związku (koszty w sprawdzianie krzyżowym $GSK = 0,409$; odchylenie standardowe $GSK = 0,039$; koszty re-substytucji $RSK = 0,209$), a układ warunków pozwala przewidywać w około 79% poziom zadowolenia kobiet ze związku (tabela 2). Dokładna analiza drzewa wskazuje, że dwa układy warunków prowadzą do najczęstszych trafnych przewidywań. Wysokie zadowolenie kobiet ze związku można przewidywać przy spełnieniu warunku wysokiego wsparcia w komunikowaniu się kobiet ($M > 3,85$), liberalnych poglądów kobiety na stereotypową rolę kobiety w związku ($M \leq 3,92$) i jednocześnie wysokiej zaangażowanej komunikacji mężczyzn ($M > 3,28$) oraz kobiet ($M > 3,28$). Przy spełnieniu tego układu warunków 92% kobiet deklaruje wysokie zadowolenie ze związku. Niskie zadowolenie ze związku najczęściej jest deklarowane natomiast przez kobiety w związkach, gdzie niska jest zaangażowana komunikacja zarówno kobiet ($M \leq 3,28$), jak i mężczyzn ($M \leq 2,94$). W tej sytuacji 100% kobiet deklaruje niskie lub stosunkowo niskie zadowolenie ze związku.

Tabela 2. Macierz klasyfikacji do przewidywania zadowolenia kobiet ze związku

Obserwowane zadowolenie kobiet ze związku	Przewidywane zadowolenie ze związku		Poprawność rozpoznania
	Niskie	Wysokie	
Niskie	79	21	79,0%
Wysokie	23	87	79,1%

Analiza drzew decyzyjnych przeprowadzona w analogicznym paradygmacie do przewidywania zadowolenia mężczyzn ze związku wskazała natomiast, że można wysoce trafnie przewidywać poziom deklarowanego zadowolenia mężczyzn ($GSK = 0,252$; odchylenie standardowe $GSK = 0,032$; $RSK = 0,148$), a 84–86% przewidywań poziomu deklarowa-

nego zadowolenia mężczyzn ze związku jest trafnych (tabela 3).

Tabela 3. Macierz klasyfikacji do przewidywania zadowolenia mężczyzn ze związku

Obserwowane zadowolenie mężczyzn ze związku	Przewidywane zadowolenie ze związku		Poprawność rozpoznania
	Niskie	Wysokie	
Niskie	89	17	84,0%
Wysokie	14	90	86,5%

Wyniki analizy wskazują, że do przewidywania wysokiego zadowolenia mężczyzn ze związku wystarczające w zasadzie jest, gdy kobiety udzielają wysokiego wsparcia w komunikowaniu się swoim partnerom ($M > 4,25$), natomiast do przewidywania niskiego zadowolenia ze związku wydają się najczęściej prowadzić dwa układy warunków: a) niskie wsparcie ze strony kobiet ($M < 4,25$) z jednoczesnym niskim wsparciem ze strony mężczyzn ($M < 3,25$) lub b) przy niskim wsparciu ze strony kobiet ($M < 4,25$) i stosunkowo wysokim wsparciu ze strony mężczyzn ($M > 3,25$) niskie zaangażowanie w komunikację z partnerką po stronie mężczyzn ($M < 3,17$).

Interesujące jest to, że do wysokiego zadowolenia mężczyzn ze związku wydaje się prowadzić prosty warunek wysokiego wspierania w komunikacji przez kobiety, tymczasem wysokie zadowolenie kobiet ze związku jest oparte na znacznie bardziej złożonym mechanizmie komunikacji o wysokiej jakości zarówno ze strony kobiet, jak i mężczyzn. Nieco odwrotnie sytuacja przedstawia się w wypadku niskiego zadowolenia ze związku – do jego wystąpienia u kobiet konieczne jest spełnienie jedynie prostego warunku, natomiast nieznacznie bardziej złożony mechanizm sprzyja obniżeniu zadowolenia mężczyzn. Analizując rankingi predyktorów do przewidywania zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku można zauważyć, że najistotniejszym do przewidywania zadowolenia ze związku jest własna wspierająca komunikacja, uzyskuje ona najwyższą rangę. Długość trwania związku oraz podobieństwo opinii poglądów partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku odgrywają natomiast stosunkowo niewielki wpływ na przewidywanie zadowolenia kobiet i mężczyzn.

Przedstawiony w tabeli 4 ranking predyktorów do przewidywania poziomu zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku pozwala na oszacowanie wpływu poszczególnych czynników na kształtowanie się zadowolenia

Tabela 4. Ranking predyktorów do przewidywania zadowolenia ze związku u kobiet i mężczyzn

Grupa badanych par	Kobiety	Mężczyźni
		22
Podobieństwo poglądów na stereotypową rolę kobiet	18	3
Poglądy na stereotypową rolę kobiety (K)	69	59
Poglądy na stereotypową rolę kobiety (M)	42	37
Jakość komunikowania się kobiet	50	46
Jakość komunikowania się mężczyzn	61	54
Wsparcie (K)	100	60
Zaangażowana komunikacja (K)	75	87
Deprecjacja (K)	56	57
Wsparcie (M)	85	100
Zaangażowana komunikacja (M)	91	70
Deprecjacja (M)	64	62

ze związku oddzielnie u kobiet i u mężczyzn. Wyniki pokazują, że o ile korelacja między siłą wpływu poszczególnych czynników na zadowolenie obojga partnerów jest stosunkowo znaczna, o tyle zaznaczają się istotne różnice w jakości czynników najważniejszych i najmniej ważnych do kształtowania się poziomu zadowolenia. Najbardziej wyraźne różnice uwiadcniają się w odniesieniu do wpływu podobieństwa opinii partnerów na stereotypową rolę kobiety w relacji, gdzie czynnik ten wydaje się niemal całkowicie pozbawiony wpływu na zadowolenie mężczyzn, a posiada około 18% wpływu na zadowolenie kobiet. Drugim szczególnym czynnikiem okazuje się wsparcie okazywane przez partnera, co do którego istnieje zgodność między kobietami i mężczyznami – jest to czynnik wywierający największy wpływ na kształtowanie się zadowolenia obojga partnerów.

DYSKUSJA

Prezentowane badanie miało na celu weryfikację głównej hipotezy o odmiennym wpływie komunikacji między partnerami oraz zgodności poglądów partnerów na stereotypową rolę kobiety w relacji do poziomu zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku w zależności od charakteru tego związku. Tak szeroko zdefiniowana hipoteza główna w konfrontacji z uzyskanymi wynikami badań musiała zostać częściowo odrzucona. Okazuje się, że rzeczywiście wpływ jakości komunikacji na kształtowanie się zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku jest wysoce znaczący (co założono w hipotezie trzeciej), jednocześnie jest on odmienny u obu płci w zależności od złożonego układu warunków płci, długości trwania związku, podobieństwa poglądów na stereotypową rolę kobietą i jakości komunikacji obu partnerów. Generalnie przy spełnieniu warunku dobrej wzajemnej komunikacji obojga partnerów ich zadowolenie ze związku jest wyższe, jednakże związek dobrej wzajemnej komunikacji i zadowolenia ze związku nie jest statystycznie istotny u mężczyzn pozostających w związkach narzeczeńskich, kobiet pozostających w małżeństwach o krótkim

stażu oraz obojga partnerów pozostających w małżeństwach o długim stażu. Wskazuje to na malejące znaczenie komunikacji w trakcie trwania związku. Jest to zgodne z hipotezą Sternberga (por. Wojciszke, 2005) wskazującą na rosnącą rolę zaangażowania behawioralnego i nawykowego przywiązania, sprzyjającego osłabieniu tendencji do intymności i namiętności. Jednocześnie jest to zaprzeczeniem stawianej w niniejszej pracy hipotezy drugiej, gdzie przewidywano rosnące znaczenie jakości komunikacji w trakcie trwania związku. Podobnie pozytywnej weryfikacji nie znalazła hipoteza trzecia mówiąca o tym, że partnerzy sprawnie komunikujący się, cechujący się wysoką jakością komunikacji będą jednocześnie charakteryzowali się wyższą zgodnością opinii dotyczących roli kobiety w relacji. Wyniki niniejszego badania zdają się sugerować, że związki między jakością komunikacji i zgodnością poglądów a zadowoleniem z relacji w bliskim związku są nieliniowe i jednocześnie wykazują tendencję słabnącą.

Jednakże przy nieznacznym odmiennym ujęciu statystycznym jakości komunikacji (rozumianej jako wyniki na trzech skalach Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej) oraz poglądów na stereotypową rolę kobietą (rozumianą nie jako zgodność poglądów na tę rolę pomiędzy partnerami w związku, a jako odrębny dla kobiet i mężczyzn poziom zgodności poglądów ze stereotypową rolą kobiety) okazuje się, że istnieje stosunkowo spójny wspólny mechanizm kształtowania zadowolenia ze związku niezależnie od charakteru tego związku, ale odmiennie dla obu płci. Mężczyźni oraz kobiety oceniają zadowolenie ze związku w zależności od uzyskiwanego wsparcia w komunikacji z partnerem, jak również od zaangażowania emocjonalnego w komunikację z partnerem. Choć szczegółowe układy warunków koniecznych i wystarczających do zdefiniowania zadowolenia kobiet i mężczyzn są zróżnicowane – bardziej złożone wydają się dla kobiet niż mężczyzn i jednocześnie u mężczyzn wydają się ukierunkowane na definiowanie wysokiego natomiast u kobiet niskiego zadowolenia ze związku – to jednak sam mechanizm wydaje się niezależny od statusu związku.

Czy zatem nie powstaje tutaj sprzeczność wyników? Wydaje się, że jest ona jedynie powierzchniowa. Wyniki wskazujące na różnice między poszczególnymi grupami badanych par zwracają uwagę na funkcjonowanie pewnych czynników jako predyktorów zadowolenia ze związku. I w takim ujęciu czynnikiem najistotniejszym okazuje się jakość komunikacji obojga partnerów. Natomiast druga z analiz – potwierdzając znaczącą rolę komunikacji uszczegółowionej przede wszystkim do wsparcia i zaangażowania emocjonalnego – pokazuje na znacząco mniejszą rolę czyn-

ników statusu związku czy podobieństwa poglądów na stereotypową rolę kobiety dla przewidywania zadowolenia kobiet i mężczyzn ze związku. Wydaje się, że niezależnie od statusu związku ocena zadowolenia z relacji jest związana z jakością komunikacji. Jakość ta jest definiowana odmiennie przez kobiety i mężczyzn. Dla przedstawicieli obu płci najważniejsze jest jednak okazywanie wsparcia w komunikacji, także oboje partnerzy wymagają zaangażowania emocjonalnego od własnego partnera.

PRZYPISY

¹ Gdy poglądy jednego z partnerów były skrajnie tradycyjne – o 2,5 odchylenia standardowego powyżej średniej dla danej płci – a poglądy drugiego były skrajnie liberalne – 2,5 odchylenia standardowego poniżej średniej dla danej płci.

² Przy czym należy zauważyć, że poziom przekonania o stereotypowej roli kobiecej nie jest w tym wskaźniku ujmowany i tak, na przykład, jeśli oboje partnerzy podzielają pogląd o tradycyjnej roli kobiety w związku, ich wskaźnik podobieństwa poglądów będzie taki sam, jak pary dzielącej pogląd liberalny.

BIBLIOGRAFIA

- Best D.L., Williams J.E. (2002), Perspektywa międzykulturowa [w:] B. Wojciszke (red.), *Kobiety i mężczyźni: Odmienne spojrzenie na różnice*, 118–146. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Budowska B. (2008), Rozwiązania ułatwiające godzenie pracy z rodziną jako instrument wyrównywania szans – doświadczenia projektu gender index 2006 [w:] C. Sadowska-Snarska (red.), *Równowaga praca – życie – rodzina*, 36–59. Białystok: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Chybicka A., Karasiewicz K. (2008), Scale of Assessment of Self-attractiveness in A Relationship – Validation Research, *Polish Journal of Social Science*, 3, 1.
- Chybicka A., Kosakowska N., Kaźmierczak M. (2006), Postawy kobiet polskich wobec mężczyzn i kobiet w obliczu zmieniających się ról społecznych kobiet i mężczyzn [w:] E. Martynowicz (red.), *Od poczucia podmiotowości do bycia ofiarą*, 111–131. Kraków: Impuls.
- Kaźmierczak M., Płopa M. (2005), Kwestionariusz komunikacji małżeńskiej [w:] M. Płopa (red.), *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, 109–158. Kraków: Impuls.
- Komunikat CBOS (2007), Opinia społeczna o sytuacji kobiet w Polsce, Warszawa.
- Korczyńska J. (2008), Praca zawodowa a życie rodzinne kobiet [w:] C. Sadowska-Snarska (red.), *Równowaga praca – życie – rodzina*, 187–193. Białystok: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Kosakowska N., Chybicka A., Kaźmierczak M. (2006), Women's Dual Shift: Women's Quality of Life in Dual-career Marriages. Science Meets Reality, Central European Center for Women and Youth in Science. Conference proceedings online: <http://www.cecwys.org/prilohy/9c841695/Kosakowska%20et%20al.pdf>

- Kwiatkowska A., Nowakowska A. (2006), *Mężczyzna polski. Psychospołeczne czynniki warunkujące pełnienie ról zawodowych i rodzinnych*. Białystok: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Rostowski J. (1987), *Zarys psychologii małżeństwa*. Warszawa: PWN.
- Ryś M. (1999), *Psychologia małżeństwa w zarysie*. Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN.
- Sternberg R.J. (1986), A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93, 119–135.
- Titkow A., Duch-Krzystoszek D., Budrowska B. (2004), *Nieodpłatna praca kobiet. Mity, realia, perspektywy*. Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN.
- Twenge J.M. (1997), Attitudes Toward Women 1970–1993. *Psychology of Women Quarterly*, vol. 21, 35–51.
- Wielowieyski A. (1988), *Przed nami małżeństwo*. Kraków: Znak.
- Wojciszke B. (2005), *Psychologia miłości*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Zalewska A.M. (2009), Konflikty „praca – rodzina” oraz ich źródła i skutki w zależności od płci i posiadania dzieci [w:] A. Chybicka, B. Pastwa-Wojciechowska (red.), *Kobiecość w obliczu zmian*, 101–125. Kraków: Impuls.

